

A young child with blonde hair, wearing a red tunic, looking up and holding a wooden staff. The background is dark and out of focus, suggesting an indoor museum setting.

ÅRET MED LÄNSMUSEET

2021

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

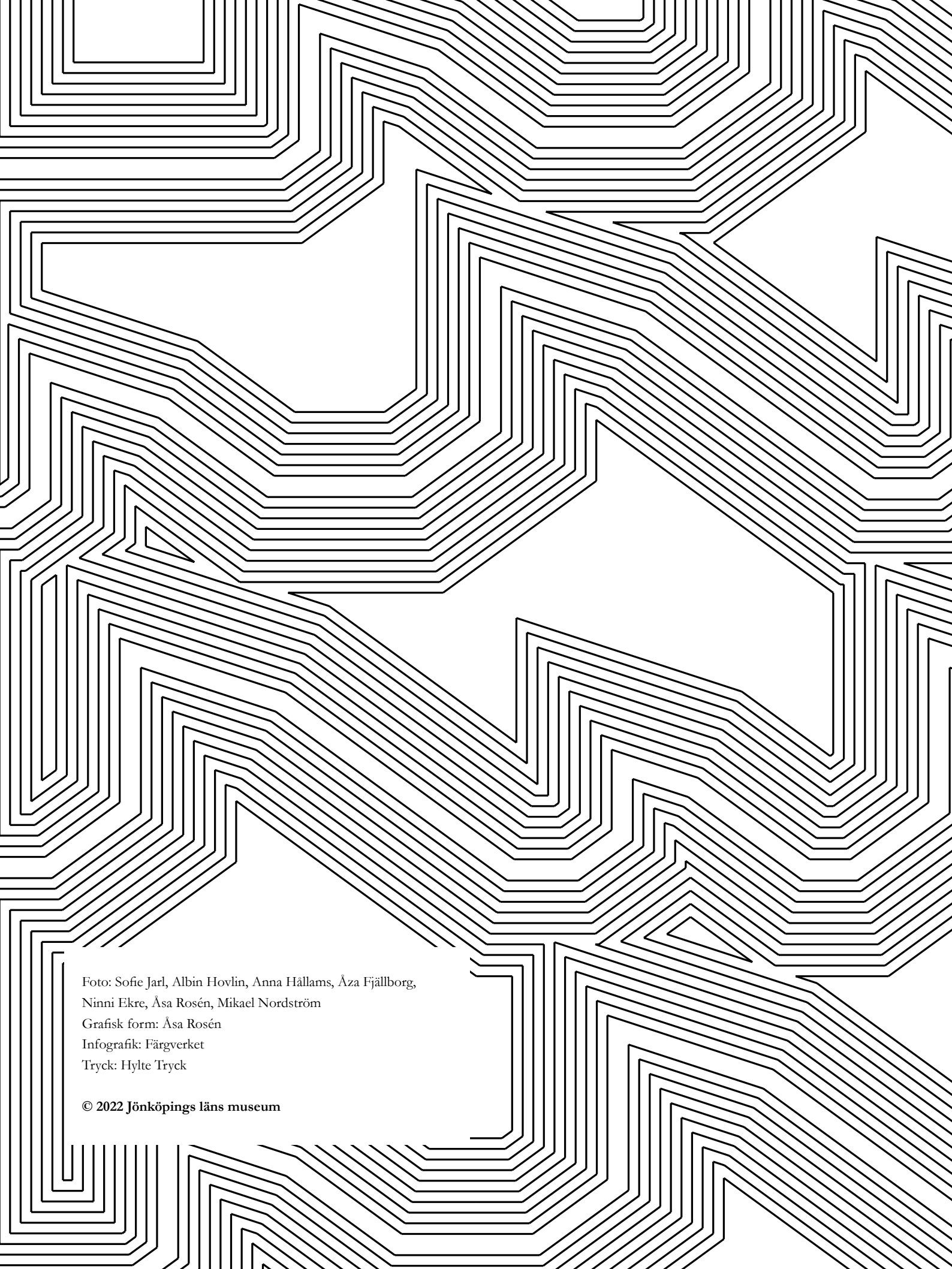

Foto: Sofie Jarl, Albin Hovlin, Anna Hållams, Åsa Fjällborg,
Ninni Ekre, Åsa Rosén, Mikael Nordström
Grafisk form: Åsa Rosén
Infografik: Färgverket
Tryck: Hylte Tryck

© 2022 Jönköpings läns museum

Innehåll

INLEDNING

Inspiration och utmaningar: med sikte mot framtiden	4
En kulturell upplevelse som varar.....	5

BARN & UNGA I FOKUS

Nycklar till länets historia.....	6
Långsiktig förflyttning	6
Kultursommar för aktiva feriearbetare	8
Prisade för delaktighet.....	8
Kulturarv skapas i upplevelser	10

TILLGÄNGLIGHET & LÄNSNÄRVARO

Nyproducerad vandringsutställning	12
Formstark Utflykt.....	13
Digitalt utbud tillgängliggör	13
Synlighet och samverkan	14

KUNSKAPSUPPBYGGNAD

Kulturarv angår alla medborgare.....	15
Varnhems klosterkyrka	16
9000 år gamla fynd vid Vätterns strand	16
Att dokumentera en pågående pandemi.....	18

SAMHÄLLETS MINNE

Samhällets minne - idag och imorgon	20
Samlingsförvaltning	21
John Bauers sista pass.....	21
Unik inblick i familjen Bauers liv.....	22
Omsorgsfullt arbete med föremålssamlingen.....	22

KORT OM ÅRET

Uppdragsverksamhet i länet och övriga landet.....	24
Årets resultat	25
Året i siffror.....	26

Inspiration och utmaningar: med sikte mot framtiden

Uppdraget att vårda, dokumentera, förmedla och tillgängliggöra de spår av minnen och berättelser som vi kallar vårt gemensamma kulturarv, utgör kärnan i Jönköpings läns museums självklara plats i vårt samhälle.

Förutsättningarna för arbetet har stärkts under 2021 genom att en överenskommelse gjorts mellan två av stiftarna; Jönköpings kommun och Region Jönköpings län. I denna tydliggörs roller och gränsdragningar, vilket borgar för stabilitet och långsiktighet. Som alltid är en god dialog grunden för ett gott samarbete!

För att uppfylla läns museets omfattande uppdrag måste verksamheten alltid vila på vetenskaplig grund och samtidigt vara relevant för människor som lever här och nu. Ett exempel är den nya basutställningen *Kampen i Tiden* som under året vann *Årets pedagogiska pris*, genom att förena det digitala spelet med det fysiska rummet och ökade engagemang och delaktighet i kulturhistorien för barn och unga!

Hur är det då med pandemin? Jo, den har naturligtvis påverkat verksamheten och därmed också satt museets demokratiska uppdrag på prov genom att publika aktiviteter till stora delar inte kunnat genomföras och fått skjutas på framtiden. Under hösten har dock antal besökare och inte minst program och visningar för skolklasser ökat, vilket är oerhört glädjande!

Det är med stolthet som jag kan konstatera att förmedling via olika digitala kanaler under året tagit stora steg. Flera av museets publika program har livesänds under året. En effekt av högst medvetna och målmedvetna insatser för att öka tillgängligheten och därmed relevansen för museets verksamhet i hela länet.

Läns museets arbete inom kulturmiljöområdet är omfattande och bland årets mer intressanta projekt kan nämnas undersökningarna av en järnframställningsplats utanför Skövde samt två stenåldersboplatser, dels vid Vätterstranden i Jönköping, dels utanför Eksjö. Stora konserveringsuppdrag har genomförts i Varnhems klosterkyrka och Lekeryds kyrka liksom flera kyrkogårdsinventeringar och byggnadsinventeringar. Läns museets uppdragsverksamhet bidrar också till kunskapsutveckling, som sedan förmedlas på olika sätt.

Det är med tillförsikt och framtidshopp som vi tar oss an framtidens utmaningar. Vi ses på läns museet!

Johan Gärskog, läns museichef

En kulturell upplevelse som varar

Jönköpings läns museum har under de 120 år som museet funnits utvecklats till att bli hela länets museum. Detta har varit möjligt tack vare den samverkan som skett och som pågår mellan kommun och region. Museets styrelse har som uppdrag att vara brobyggare och utvecklare. Styrelsen består av valda representanter för stiftarna Jönköpings kommun, Region Jönköpings län samt Jönköpings läns hembygdsförbund.

Det finns en stor stolthet hos styrelsen över det som pågår inom läns museets väggar och likaså allt det som sker utanför - inne i länet. Vårt länsmuseum ger möjlighet för barnens fantasi att blomma genom *Följa John* (Bauer) och äldre får lära mer om länets historia i *Kampen i Tiden*. Den kommande, nyproducerade vandringsutställningen *I skuggan av ett äppelträd*, kommer också att ge upplevelser av helt olika slag.

Museet är också synliga i länet genom till exempel kulturarvsnoden i Gummifabriken i Värnamo, vid olika arkeologiska utgrävningsplatser, i kyrkor som renoveras och vid de många smultronställen som tagits fram.

Det gångna året har utgjort en speciell utmaning. Restriktioner av olika slag har begränsat museets verksamhet. I gengäld har den digitala närvaron förstärkts och fler kan därför ta del av utbudet. Gjorda erfarenheter tillsammans med många nya idéer, bidrar till museets fortsatta utveckling, där verksamheten ständigt förändras och förbättras.

Styrelsen vill på alla sätt - men på armslångt avstånd - stödja denna utveckling, så att läns museet upplevs som relevant för alla åldrar och alla länsinvånare.

Med detta vill vi nu på kommande sidor, låta dig ta del av exempel från de omfattande områden som läns museet arbetar med.

Ett smakprov från alla de utställningar, program, etnologiska undersökningar, arkeologiska utgrävningar, konserverings- och byggnadsvårdsuppdrag samt möten med barn och unga som skedde under 2021.

Ett museebesök är en kulturell upplevelse som varar.

Inger Gustafsson, ordförande i styrelsen

Nycklar till länets historia

Jönköpings läns museum har under flera år utvecklat och producerat nya och inspirerande basutställningar gentemot målgruppen barn och unga. Den kulturhistoriska utställningen ”Kampen i Tiden” är en av museets största nysatsningar någonsin.

Kampen i Tiden är unik i sitt slag; det är en utställningshybrid, som bör upplevas som ett spel. Hela utställningen från idé till färdig gestaltning har producerats tillsammans med länets barn och unga.

Utställningen hann precis öppna i november 2020 innan den hastigt fick stängas p.g.a. pandemins restriktioner. I april 2021 öppnade museet igen, och besökare kunde ta del av denna interaktiva utställning. Utgångspunkten är 37 personer med kopplingar till länet, som alla bär minnen med livsavgörande ögonblick. Erfarenheter och händelser som lett fram till vårt gemensamma nu. Både stort och smått, svårt och glatt. Så som livet och historien är.

För att lära sig och samtidigt få möjlighet till reflektion om den historia som skapas i länet får man spela ett spel på iPads, som finns i direkt anslutning till utställningssalarna. I spelet navigerar besökaren genom berättelser om kunskap, arbete, kropp, plats och makt. I ord och bild, med ljud och film. Olika ledtrådar ger nycklar till länets historia. Bland fornfynd och hattar, filar och flaggor rör sig utställningen mellan födelse och död.

I slutet av spelet får besökaren ta ställning till vad som är viktigast? Trygghet, möjligheten att få vara sig själv, ett arbete – flera val mynnar ut historiska vänner att fortsatt inspireras av. För pedagoger och elever finns en tidslinje att arbeta vidare med i skolans undervisning.

Spelet är resultatet av samarbeten med Uppsala universitet, Riksantikvarieämbetet, spelutvecklare och elever.

Långsiktig förflyttning

Kampen i Tiden är också en tydlig del av museets utvecklingsresa. Vi har tagit stora steg mot att ses som angelägna, modiga, nyfikna och kunniga. Vi har framförallt nått ut till en av våra viktigaste målgrupper: de unga. Kampen i Tiden har brutit ny mark och bidragit till en positionsförflyttning genom målgruppsanpassade insatser och involvering av personer från målgruppen hela vägen – från produktion till kommunikation.

Ett mätbart resultat är den omfattande ökning av följare i museets digitala kanaler, som engagerar digitala besökare i hög utsträckning. Både från målgruppen unga och från de som når och finns nära dessa, som föräldrar, lärare och personer engagerade i fritidsverksamhet för barn och unga. Museets medarbetare har i sin tur delat innehåll och filmer, burit profilprodukter och byggt en stolthet internt.

Under 2021 har

- Besök på webbplatsen ökat med 7%
- Följare på Facebook ökat med 4%
- Följare på Instagram ökat med 13%
- Prenumeranter för nyhetsbrev ökat med 14%

Hedersomnämmande i Guldstickan

I november 2021 tilldelades Jönköpings läns museum ett hedersomnämmande i Guldstickan, som anordnas av Marknadsföreningen i Jönköping för att lyfta de bästa marknadsföringsinsatserna varje år. Motiveringen lød:

”För att förstå vår framtid känns det angeläget att få unga människor att intressera sig för vår historia. Det har Jönköpings läns museum gjort på ett föredömligt sätt med utställningen Kampen i Tiden. Man har inte bara lyssnat på sin unga målgrupp, man har till och med aktivt engagerat den i både utställningsarbete, gamifiering och marknadsföring [...]”

Den kulturhistoriska utställningen Kampen i Tiden upplevs bäst genom det interaktiva spel som är en del av utställningen

Prisade för delaktighet

Under museernas vårmöte 2021 vann Jönköpings läns museum "Årets pedagogiska pris" för deltagarpedagogiken i utställningen Kampen i Tiden.

Juryns motivering:

"Kampen i Tiden förenar det digitala spelet med det fysiska rummet i syfte att öka kunskap, engagemang och delaktighet i kulturhistorien för barn och unga. Genom att anställa ungdomar skapas äkta mandat och ambassadörskap och projektet får ett genuint deltagarperspektiv. Gediget, kreativt och ärligt."

Vera Zherdev, pedagog:

– För oss har fokus hela tiden varit att se ur målgruppens perspektiv och ge unga påverkansmöjligheter, under varje steg i arbetet. Vi hoppas fler får upp ögonen för hur bra resultat man kan få, när man satsar hela vägen.

Länsmuseichef Johan Gärskog:

– Priset visar att vi ligger i nationell framkant och att vi på så sätt också kan inspirera andra museer i deras pedagogiska utvecklingsarbete. Det gör mig väldigt stolt över vår verksamhet och alla som bidragit till resultatet!

Priset delas ut av FUISM - en ideell förening öppen för alla som arbetar med pedagogik och lärande på svenska museer och kulturinstitutioner.

Kultursommar för aktiva feriearbetare

Med stöd från Region Jönköpings län fick åtta ungdomar i åldern 15-18 år möjlighet att under fyra veckor göra praktik som kulturutvecklare hos oss.

Det blev en kultursommar med veckor fyllda av keramik, gemenskap, perspektiv och viktig erfarenhet.

– Praktiken har utgått från ungdomarnas intresse för keramik och vi lade stor vikt vid utbyte av förmågor och perspektiv ungdomarna emellan. Utöver den kreativa processen har de även byggt relationer och fått nya erfarenheter inför arbetslivet. Det var till exempel inte självklart för alla hur man fyller i en tidrapport eller skriver ett kontrakt, säger Vera Zherdev, pedagog.

Skapande och kommunikation

Under ett antal workshops fick ungdomarna möjlighet att prova på skapande. Länsmuseets pedagoger valde att endast arbeta med keramik då förra årets feriepraktikanter hade det som främsta önskemål inför kommande år. Flera av ungdomarna tyckte keramiken var så rolig och meningsfull att de frivilligt stannade kvar efter arbetstid och arbetade vidare med sina skapelser.

Ungdomarna fick även jobba med kommunikation och marknadsföring. Bland annat fick de tillsammans komma fram till ett namn för de workshops som museet ska ha för unga framöver – namnet blev *Cr3ative studio*.

Publika aktiviteter blev pysselfilmer

Ungdomarna hade önskemål om att hålla visningar och planera verksamhet för deras åldersgrupp, men på grund av pandemin kunde vi tyvärr inte erbjuda detta. Istället fick ungdomarna spela in korta instruktionsfilmer med tips på enkla pyssel. De fick själva komma på sitt pyssel och hur det skulle kopplas till våra utställningar. Filmerna delades i museets sociala kanaler.

”

*Vi spelade Kampen i Tiden,
ålder 9 till 45 på oss och vi
hade lika roligt allihop.*

*En helhetsupplevelse utöver
det vanliga!*

Besökarröst

Kulturarv skapas i upplevelser

Museet vill gärna att ett besök på museet ska innehålla lärande, upplevelse, reflektion och möjlighet att själv få skapa i de tekniker och material som används i utställningarna.

Därför finns det flera verkstäder där besökare kan sitta ner och själv måla, sticka, slöjda i trä eller forska i museets databaser – men också bidra med egna berättelser till samlingarna.

– *Vi vill ge möjlighet för alla att förstå att kulturarv ständigt skapas i vårt län av alla som bor här och att bakgrund och förutsättningar är olika men resultatet lika viktigt*, berättar Liselotte Munther, enhetschef för dokumentation, samlingar och publika aktiviteter och fortsätter;

– *Det kan handla om att Elsa, 85 år som berättar om arbetet inom möbelindustrin i Bodafors och vår etnolog lägger in texten i Minnen.se. Eller att Wilma 2 år ritar ett träd efter besöket i Följa John och sätter upp sitt verk på utställningsväggen. Eller att Aarash provar att väva flossa och kan jämföra tekniken som används för att väva mattor i hans forna hemland Afghanistan.*

På museet finns tre olika verkstäder som används för olika typer av skapande.

Öppen verkstad 1–2

Här möts barn med medföljande vuxen som tillsammans skapar utifrån ett besök i någon av utställningarna. Här finns olika papper, kriterier, färger och förslag på uppgifter. Allt är gratis och verkstaden är alltid öppen. I den inre delen av verkstaden får den som bokar en visning med skapande möta våra pedagoger som kunnigt visar hur man arbetar med olika kreativa uttryck.

Cr3ate

Ungdomarna har själva skapat Cr3ate och här kan de tillsammans med kunniga slöjdare få prova att till exempel

sy sashiko, tälja i färskt trä eller måla mandala. Här kan tonåringarna också fundera på frågor om jordens resurser kommer räcka, hur de vuxna hanterar den globala uppvärmningen – eller kanske kring vem man är och vilket program som ska väljas på gymnasiet? Verkstaden är alltid öppen och ibland finns det pedagoger eller slöjdare på plats för att hjälpa till.

Historieverkstan

Här skapar vi bland annat immateriellt kulturarv; det vill säga här träffas vi för att lära av varandra. Genom berättande får vi veta hur det var förr i tiden och hur det var på en plastindustri i Gislaved på 1980-talet eller var den första kebabens ås. Men det är också vad som händer nu; tankar kring att vara isolerad i en pandemi eller hur är det att vara rom i Jönköpings län.

I Historieverkstan finns också tillgång till digitalt kulturarv. Här kan besökare leta i museets databaser som innehåller föremål, fotografier, brev eller filmer. Här finns information om allt från olika kyrkor och industrier till fornlämningar i länet.

Våren

Hösten 2021 öppnade en ny del i utställningen Följa John: Våren. Här visas originalverk och reproduktioner som lyfter fram den mångfald som fanns i John Bauers bilder och målningar. Och den kärlek han hade till scenkonsten. För på teatern kan vad som helst hända; alla får klä ut sig och spela vilken roll som helst.

I Våren finns fotografier från sagspelet ”Mats, Petter och prinsessan som fick trollöron” som spelades på Skansen i Stockholm 1915. Förutom att skriva pjäsen ritade John kostym och scenografi till föreställningen.

Även denna nya del har taktila tavlor, och en syntolkning av rummet för att göra upplevelsen tillgänglig för alla.

”

Åter ett besök på
#jönköpingslänsmuseum.
Så mysigt ordnat för barnen och
spännande i John Bauerskogen med
älgar och hoande ugglor samt alla roliga
kläder man kan klä ut sig i.

Besökarröst

Nyproducerad vandringsutställning

Ett av de större utställningsprojekten under året är den egenproducerade vandringsutställningen ”I skuggan av ett äppelträd”. Utställningen har producerats under 2021 och ska ut och vandra i länet mellan 2022-2024.

I Jönköping har vi vårt fina museum där alla som vill har möjlighet att gratis se utställningar och delta i visningar och program eller själv skapa i våra verkstäder. Många kommer hit varje år, både en och flera gånger, men inte alla. För att öka möjligheten att få ta del av museets verksamhet har vi producerat en utställning som kan flyttas runt inne i länet.

Utställningen som heter I skuggan av ett äppelträd uppmuntrar besökarna att tillsammans uppleva de fyra årstiderna genom äpplets olika mognadsfaser. Besöket i utställningen ska ge kunskap om äldre äppelsorter, tips om vad du kan göra av äpplet och förståelse om att vi

alla ska värna våra lokala sorter så att de inte dör ut. Utställningen har texter på svenska, engelska och arabiska för att språket inte ska vara en begränsning, utan många ska kunna lära sig om kulturarv i länet.

Även biet har en viktig roll både för äpplet och för utställningen, där bina surrar kring dig för att skapa en känsla av att vara i en äppellund. Upplevelsen förstärks när du klär ut dig till bi och dansar mellan äppelträden.

Men museet vill inte bara skapa en fin upplevelse som kan nå många inne i länet utan vi vill också att besökaren ska fundera över hur människor påverkar naturen. Hur kan frågor kring kulturarv stödja förståelsen om att vi i demokratin Sverige påverkar lokala och globala beslut som gör att bina blir sjuka och äppelsorter dör ut. Vad gör det med dig som människa?

Tidskriften Utflykt ges ut en gång om året tillsammans med Jönköpings läns hembygdsförbund.

Formstark Utflykt

Ett värdefullt resultat av arbetet för att öka länsinvånarnas tillgång till museets kunskap om länet är tidskriften *Utflykt*.

Tillsammans med Jönköpings läns hembygdsförbund har vi ersatt den tidigare gemensamma årsboken med denna mer tillgängliga och formstarka publikation. Tidskriften har "*Upplevelsesökaren*" som målgrupp och tanken är att locka till intresse för våra verksamheter, men också till att besöka alla fantastiska kulturmiljöer som finns i vårt län.

Vi vill erbjuda länets invånare både fördjupning och bredd, för att skapa möjlighet för många att utveckla och stärka demokratin, genom att visa på vad kulturarv i Jönköpings län kan vara.

Nummer fyra av *Utflykt* hade release 2021 med temat *Hem*. *Utflykt* har nominerats till Svenska publishing-priset tre år i rad mellan 2019-2021, samt till Svenska Designpriset 2019.

Digitalt utbud tillgängliggör

Under året har vi utvecklat de olika sätt som invånarna kan ta del av länsmuseumets verksamhet. Bland annat genom livesändningar och digitala visningar av både våra utställningar och från vår uppdragsverksamhet - allt för att göra kultur och kunskap tillgängligt för fler.

Filmerna har publicerats i våra sociala kanaler, vilket öppnat upp möjligheten till spridning i hela länet och även nationellt. *Forts. nästa sida.*

”

Fick för ett par dagar sedan magasinet Utflykt i min hand. Vill ge redaktion, skribenter och fotografer stort beröm för en fin publikation. Intressanta och välskrivna texter, snygg layout och inte minst, proffsig foto.

Läsare av Utflykt

Delar av länsmuseets innehåll, kunskap och även dess värde har därför kunnat nå många av länets invånare och även resten av Sverige.

Alla digitala program har varit textade, vilket gör att personer med till exempel nedsatt hörsel har kunnat ta del av utbudet. Filmerna finns också tillgängliga under en längre tid, när som helst på dygnet.

De digitala besökarna har bland annat kunnat ta del av vad en arkeolog gör, historien bakom förvärvet av John Bauers sista pass och även en vernissage och samtal med konstnären Ulrika Berge som var aktuell med sin utställning hos oss.

Under hösten har vi genomfört ett antal föreläsningar under namnet Onsdagskväll med museet. Sista onsdagen varje månad erbjöds fördjupningar i olika ämnen som knyter an till museets utställningar och verksamhet. För att göra föreläsningarna tillgängliga för fler valde vi att livesända dem via vår webbplats och Jönköpings lokal-tv, men även erbjuda livesändning på plats via storbildsskärm i Värnamo och i Tranås.

Synlighet och samverkan

Under Museernas vårmöte presenterade Jönköpings läns museum seminariet ”Taktila konstverk och 3D-printade skulpturer: om ökad tillgänglighet”.

Tillsammans med Synskadades Riksförbund i Jönköpings län har vi utvecklat en mer tillgänglig version av utställningen Följa John. Med syntolkning, 3D-reliefer och specialdesignade figurer, kan fler uppleva John Bauers verk. Utställningens producent Katali Jarefjäll berättade hur utvecklingsarbetet gick till, tillsammans med Julia Lindahl från SRF Jönköping samt Oscar Axelsson från Teknikcenter Värnamo.

Vi höll också seminariet ”Att nå unga i samverkansprojekt med skola och civilsamhälle” kring hur vi med en gemensam strategi och metod inkluderat unga i att ta plats i det offentliga rummet. Seminariet hölls ihop med våra samarbetspartners Kulturarva, Kvinno- och tjejjouren i Jönköpings län samt Jönköpings kommun och ungdomsgården Underground. Projektledare Vera Zherdev och verksamhetsutvecklare Josefine Ottosson från Jönköpings läns museum medverkade tillsammans med Elin Ljungkvist, projektledare Kulturarva.

Kulturarv angår alla medborgare

Museets arbete bygger på kunskap och erfarenhet. Länets kulturarv eller om man så vill kulturarv i länet är det vi arbetar med. Vi dokumenterar objekt, miljöer och företeelser. Från minsta detaljer till större övergripande skeenden.

Genom en professionell konsultverksamhet inom kulturmiljöområdet med uppdrag inom arkeologi, byggnadsvård och konservering genereras en omfattande kunskapsuppbyggnad. Tillsammans med museets övriga verksamheter inom kulturarv, etnologi och konst skapas en kunskapsbank som förmedlas till allmänhet och föreningar med flera. Vi har genom den breda museiverksamheten en omfattande närvaro i länet, men också i andra regioner. Kunskapen kommer länsinvånare, turister, forskare och andra till del genom utställningar och program på museet, kulturvandringar och visningar inne i länet, och inte minst en än bredare publik genom våra digitala kanaler som foton på DigitaltMuseum och filmer på till exempel YouTube.

Kulturmiljöer är i ständig förändring, ibland i mindre skala, som byte av färg eller fönster på fastigheter, ibland mer omfattande som infrastrukturprojekt, vägar och järnvägar, etablering av industri- och bostadsområden. Vi strävar efter att hantera frågor om kulturmiljöer så att det blir ”ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas”, där största möjliga hänsyn tas till det kulturarv som påverkas.

Mikael Nordström, enhetschef kulturmiljö:

– Kulturarv angår alla. Det är den miljö vi alla medborgare bor och verkar i. Kulturarv skapar en känsla av identitet och samhörighet. Av respekt till föregående generationer och kommande släkten är det viktigt att man går varsamt fram när byggnader ska restaureras och miljöer i staden eller på landsbygden ska exploateras. Att lyfta fram kulturbeskyddade värden att ta hänsyn till vid samhällsplaneringen är en av våra roller.

Genom våra antikvariska rapporter kan alla ta del av resultaten av museets arbete. I sociala medier har vi ett mer populärt anslag, när vi kort berättar om pågående projekt. Vi skriver även både längre och kortare bloggartiklar. Ibland anordnar vi visningar eller kulturhistoriska vandringar i stadsmiljöer och kulturlandskap för allmänheten. Användning av film som redskap är också ett viktigt sätt att förmedla kunskap.

Några av de saker vi berättar om är exempelvis länets sevärdheter våra så kallade smultronställen som kyrkor, herrgårdar, borgar och fornlämningar, men också förändringar i stadslandskap, äldre industrimiljöer, järnhanterings spår och mycket mer.

– Kort sagt: läns museets arbete bidrar till att vårt gemensamma kulturarv tas till vara i samhällsbyggnadsprocessen, att kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer får kunskapsbaserad omsorg så att vi alla kan förstå och uppleva tidigare generationers strävanden och historiska avtryck! avslutar Mikael.

Varnhems klosterkyrka

Hösten 2021 inleddes ett omfattande och prestigefullt arbete för våra konservatorer, i församlingskyrkan i Varnhem, med målet att sanera föremål och interiör från gamla mögelangrepp.

Den pampiga kyrkan, halvvägs mellan Skara och Skövde i Västergötland, byggdes som klosterkyrka av cisterciensermunkar på 1100-talet. Klostret är rivet och kyrkans barockinteriör bekostades till stor del av Magnus Gabriel de la Gardie på 1600-talet, när han förberedde familjens gravkor. Många kungar och storheter är begravda i kyrkan som är församlingskyrka i Varnhem, Skara pastorat.

Skara pastorat hade under många år problem med fukt i kyrkan och det växte mögel på både väggar och föremål. Med ett nytt uppvärmningssystem har klimatet blivit bra och stabilt. Gunnel Rosenquist, konservator och projektledare, berättar: – *I det arbete som nu görs, tar vi bort de sista resterna av mögel och mögelsporer som under åren fastnat i smuts och damm.*

– *Vi använder inga giftiga ämnen utan arbetar med torra rengöringsvampar, penslar och dammsugare med specialfilter. Därför är det extra viktigt att vi hela tiden är noggranna och arbetar metodiskt uppifrån och ner, inifrån och ut för att vara säkra på att vi rensar bort orenheterna överallt. Med allt som finns i en kyrka är det både stora ytor och många små skrymslen och vrår att arbeta igenom! Hela de la Gardies gravkor, minneshall och begravningsvapen, ljuskronor, skulpturer och inventarier, väggar, valv och stendetaljer. För att skydda oss mot allt mögeldamm arbetar vi med skyddsoveraller och friskluftsmasker eller munskydd.*

Färgen på de fint skurna bemålade och förgyllda träföremålen, många från 1600-talet, sitter mycket löst. Med ett speciallim fästs de lösa skikten tillbaka innan de faller av. För att kunna hantera och arbeta med de känsliga objekten under tiden som väggar och valv saneras har konserveringsateljéer anordnats i tre plan på byggnadsställningen och även i en angränsande lokal.

– *Vi började med att sanera i koret: valv, valvbågar och pelare liksom föremålen i de la Gardies minneshall. Precis innan jul revs den delen av ställningen och det färdiga resultatet blev synligt.*

Det var fantastiskt att efter veckor av mörker och smuts få se ljuset reflekteras i de höga ljusa valven och blänka till i de förgyllda, färgrika och vackra utsmyckningarna i de la Gardies minneshall. Inte utan att vi kände oss stolta, säger Gunnel.

Arbetena fortsätter fram till påsk 2022, sedan får församlingen efter lång väntan börja använda sin kyrka igen. Den kommer att vara sig precis lik, men ändå inte!

9000 år gamla fynd vid Vätterns strand

Våren 2021 undersökte läns museets arkeologer ett område vid Vätterns strand inför byggnation av nytt trygghetsboende. Platsen är Kvarteret Utblicken i Vätterns näs i Jönköping.

Lämningar från i stort sett alla tidsperioder från vikingatid till äldre stenålder finns inom området. Vid förundersökningen påträffades eldstäder och gropar från bronsålder till vikingatid, men också en stenåldersboplats. Vid själva slutundersökningen koncentrerades insatserna till lämningarna från stenålder.

Speciellt intressant är också kulturlandskapet som ligger under Vätterns yta precis utanför undersökningsområdet. Detta hänger samman med att sjön har tippat åt söder på grund av den ojämna landhöjningen, vilket har fört med sig att Vätterns södra strandlinje har förskjutits flera hundra meter mot söder sedan stenåldern.

Under vattnet i viken finns ett stort bronsåldersröse, fyndplatser för två bronsålderssvärd. Det har också gjorts ett flertal fynd av stenyxor, stående stubbar och rester efter bryggkonstruktioner samt fynd av flinta från stenåldern. Ca 150 meter nordväst om undersökningsområdet ligger Högagårde, med uppgift om ett gravfält samt fyndplats för ett flertal stenyxor.

Vid undersökningen påträffade våra arkeologer redskap av flinta och kvarts, men även knackstenar. Det visade sig att den slagna flintan som påträffades kunde dateras till den äldre delen av stenåldern, utifrån slagtekniken. *Forts. nästa sida.*

Jönköpings läns museum är inte bara själva byggnaden i centrala Jönköping.
Vår verksamhet finns i hela länet och vår uppdragsverksamhet inom kulturmiljö bedrivs runt om i landet.

”

Med allt som finns i en kyrka
är det både stora ytor och
många små skrymslen och vår
att arbeta igenom!

Gunnel Rosenquist,
konservator och projektledare

- Inom området hittades också boplatsspår i form av eldstäder och gropar. Flera av dessa bedömdes kunna vara mesolitiska då de innehöll flinta och i vissa fall förkolnade hasselnötsskal. Det visade sig att även under yngre stenålder hade platsen gästats av människor eftersom vi hittade keramik som var dekorerad med något som kallas tvärsnoddssornamentering, berättar Jörgen Gustafsson, arkeolog.

Resultaten från C14-dateringarna visade också att de bedömningar som gjorts utifrån fynden stämde. Anläggningarna från äldre stenålder daterades till 7300-6000 f.Kr. och de från yngre stenålder till 3900-3000 f.Kr.

- Tidigare fanns inga boplatser från den här tiden registrerade i det södra Vätterområdet, vilket gör platsen viktig och unik. De strandnära boplatserna, som sannolikt var den vanligaste placeringen, ligger idag flera hundra meter ut i sjön, eftersom Vättern har tippat söder ut sedan inlandsisen smälte. Med de fynd som gjordes i samband med denna undersökning, vet vi att människor bodde i anslutning till Vätterns strand för ca 9000 år sedan, fortsätter Jörgen.

Ofta drar man slutsatsen att människorna har invandrat söderifrån, men det är fullt möjligt att de kommit från väster. 9000 år f.Kr var Vättern förbunden med Vänern via ett sjösystem som mynnade vid nuvarande Karlsborg i Vättern. Även om vi tittar ett par tusen år framåt i

tiden, då den passagen började stängas, är det möjligt att man kommit från västkusten via Vänern in i Vättern och befolkat trakterna kring södra Vättern norrifrån.

Att dokumentera en pågående pandemi

Etnologi är ett ämne som effektivt rör sig mellan nutid och dåtid. Etnologer kan därför välja att resa i tiden, båda bakåt och framåt. Eller så kan de dröja sig kvar i nuet och studera människan som kulturvarelse och dennes vardag.

Under året har läns museet på olika sätt dokumenterat pandemin och hur den påverkar länsborna. Vi genomförde både foto- och etnologisk dokumentation av pandemin genom deltagande observationer i länets 13 kommuner. Genom portalen Minnen.se har vi samlat in berättelser som ger oss inblick i hur livet med ett smittsamt virus har förändrat människors liv.

Patricia Hallman, etnolog, om arbetet:

- Vi har rest runt inne i länet och genom foto dokumenterat livet under pandemin i varje kommun. Vi har också pratat med människor vi stött på och skrivit ner skildringar och sådant vi noterat i de samhällen vi besökt. Vi har sett kreativa lösningar på hur man begränsat antalet kunder i butiker. Personer som jobbar med en kundbas har berättat om de stora utmaningar visir, plexiglas och rengöring blivit för att skydda sig själva och kunderna.

- Vi har bland annat intervjuat smittskyddsläkare Malin Begnér och följt en kvinna under hennes vaccination i både foto och intervju. Det är en stor utmaning att samtidsdokumentera, när det fält man vanligtvis rör sig i blir farligt och en plats man helst ska undvika. Vi har lärt oss massor som vi tar med oss in i framtida dokumentationer.

Det insamlade materialet arkiveras och registreras för att bli en kunskapskälla för framtidens historieskrivare. Ett material som vi på Jönköpings läns museum kan erbjuda om tio, trettio eller rent av femtio år, när man vill veta mer om den här tiden.

STÄNGT

P.G.A.

CORONA
-VIRUSET

♥ VAR RÄDD OM ER!
PERSONALEN

Handla där du bor

bättre än du tror

HANDEL & SERVICE I SKILLINGARYD & VAGGERYD

SECURITAS

larm

Kamera-
övervakning

Samhällets minne - idag & imorgon

Samlingarna vid Jönköpings läns museum är grunden för museets verksamhet. Vi på läns museet brukar prata om att verksamheten består av Förvaltning, Förmedling och Forskning.

De tre F:en förhåller sig alla till samlingarna, de har likvärdig betydelse och tas något bort kan inte museet uppfylla sitt uppdrag. Betydelsen av museisamlingen förstärks av att Sveriges museilag från 2017 pekar ut samlingarna som basen i museerna. Vad ingår i museisamlingen, är det spinnrockar och stenyxor eller är det mer än det?

– Ja, det är föremål allt från de tidigaste fynden från vårt län som stenyxor men det är också det allra senaste som en intervju med regionens smittskyddsläkare som berättar om hur hon ser på pandemin som påverkat hela världen. I museets 120-åriga historia har man hela tiden samlat och försökt välja ut föremål som är unika eller representativa och som kan berätta om hur människor i vårt län har levt, förklarar Liselotte Munther, enhetschef dokumentation, samlingar och publik verksamhet 2021.

– I samlingarna finns också fotografier, många från 1900-talets början men färre från 2000-talet. Det oroar oss, hur ska vi samla in dagens digitala bilder?

”

Vi som arbetar på läns museet är proffs på att tolka inte bara det vi har samlat in - utan också de spår vi skapar i landskap eller i städer.

Liselotte Munther,
enhetschef

Läns museet har brev, dagböcker och kassaböcker från olika personer som har bott i länet men också från företag som varit eller är verksamma. Idag arbetar vi också mycket kring hur vi ska samla in från de människor som flyttat in i vårt län. De unga, de som flytt hit eller de som flyttat hit för att arbeta – alla som skapar kulturarv idag. Målet är att samlingarna ska innehålla mycket så att vi kan forska både nu och i framtiden.

Liselotte fortsätter; – Precis som nu kommer människor år 3034 att vara nyfikna på vad som hände i Aneby 2021. Vi som arbetar på Jönköpings läns museum är proffs på att tolka inte bara det vi har samlat in - utan också de spår vi skapar i landskap eller i städer. Var vi har bott, vad vi har ätit och vad vi har tillverkat. I böcker, utställningar, program, filmer eller visningar förmedlar vi vår kunskap till dig.

Bidrar till demokratisk utveckling

Enligt verksamhetsplattformen ska museet upplevas som angeläget, nyfiskt, kunnigt och modigt.

– För att våra besökare, uppdragsgivare och samarbetspartners ska uppleva det, behöver vi också själva vara det. Utifrån dessa kärnvärden vill vi bidra till det demokratiska samhällets utveckling genom att låta det genomsyra vårt arbete med Forskning, Förvaltning och Förmedling, menar Liselotte.

Samlingsförvaltning

Under 2021 nåddes en väldigt stor milstolpe för museet. En färdig Samlingsförvaltningsplan finns nu framtagen och beslutad av museets styrelse, som är ytterst ansvarig för samlingarnas förvaltning.

Varför är det här viktigt? Jo, det gör att museets besökare i slutänden får ta del av ”hela länets minne”; angelägna och tillgängliga föremål, konstverk och arkivhandlingar av olika slag.

Förvaltningsplanen styr hur Jönköpings läns museum förvaltar och nyttjar sina samlingar, och ska säkerställa att de förvaltas, vårdas, utökas och gallras på ett planerat sätt i enlighet med samtida standarder. Planen ska stödja

museimedarbetarna med tydliga och säkra riktlinjer och rutiner. I samlingsförvaltningen ingår 21 olika processer; bland annat Förvärv, Katalogisering, Inlån, Utlån, Riskhantering, Användning. Vid förvärv görs valen utifrån särskilda insamlingsområden:

- Materiellt och immateriellt kulturarv som huvudsakligen samlas in vid dokumentationer i länet
- John Bauer
- Folkliga och naiva uttryck
- Småindustri med inriktning mot möbeltillverkning
- Religion och andlig tro

John Bauers sista pass

Flera gånger i månaden hör människor av sig med förfrågningar om bilder eller skisser rörande John Bauer, men det är sällan det är något original eller okänt material. Men 2021 skulle bli annorlunda.

John Bauer är ett av våra fokusområden när vi väljer vad vi ska ta in eller inte till våra samlingar. Därför är vi extra glada att vi under 2021 bland annat kunnat få in tre nya originalskitser, exklusiva foton från Johns faster Hanna Bauers lägenhet och sist men inte minst; det pass som John använde bara några veckor innan han förolyckades på Vättern.

– När givaren kom hit med passet blev vi alla väldigt överraskade. Jag hämtade mina kollegor och vi kunde inte riktigt dölja vår förtjusning över det hon hade med sig. Det var verkligen John Bauers pass! berättar Henrik Johansson, arkivarie.

Bortglömt i en byrå i Karlsborg hade det legat. Hur passet har hamnat där är det ingen som vet. Passet lämnades in av en privatperson, vars moster en gång ägde huset som passet hittades i. Husägaren verkar inte ha några uppenbara kopplingar till John Bauer och det är oklart hur passet har hamnat i hennes ägo.

Passet togs om hand och registrerades. Kort efter att passet lämnats in till museet ställdes det ut i en tillfällig monter så att även besökarna skulle få se det och ta del av den otroliga historien.

Unik inblick i familjen Bauers liv

Eftersom John Bauer är en stor del av museets identitet, ville vi under året även lyfta den digitalisering vi gjort av familjen Bauers brevsamling. Digitaliseringen är gjord för att bevara breven för framtiden, men också för att fler på ett enkelt sätt ska kunna ta del av innehållet.

Breven transkriberas och registreras i en databas för att sedan publiceras på webbplatsen Digitalt museum där alla som vill har möjlighet att ta del av dem. I slutet av året hade 568 brev digitaliserats sedan projektet startade.

Vi skickade ut ett pressmeddelande till lokala och riksstäckande tidningar, vilket bland annat resulterade i besök av SVT Jönköping, P4 Jönköping och en fin artikel i JönköpingsPosten. Även TT skrev en större artikel som fick stor spridning i riksstäckande media, både digitalt och i tryck.

Omsorgsfullt arbete med föremålssamlingen

Under 2020 har ett stort arbete gjorts med återflytt av föremålssamlingen i läns museets källarmagasin, efter en renovering av lokalen hösten 2020. Återflytten innebar även inventering av samlingen samt registrering av icke digitaliserade föremål.

Arbetet utfördes av föremålstekniker, verksamhetsutvecklare och fotograf, där inventering, registrering och fotografering pågick till och med oktober. Målet var att få in hela föremålssamlingen digitalt i samlingsförvaltningssystemet Primus.

– Flera omfattande moment har ingått i processen: Först rengöring och sortering av objekten i föremålsgrupper samt upprättandet av en förteckning över föremålen. Därefter en granskning av föremålslistan mot accessionskatalogen, för att få underlag till de föremål som inte är registrerade digitalt. Här upptäcks eventuella felmärkningar eller digitala dubbelregistreringar, förklarar Maria Ridderberg, verksamhetsutvecklare samlingar.

Arbetet har sedan fortsatt i databasen Primus. Tidigare digitalt registrerade föremål har inventerats översiktligt utifrån klassifikation, antal och status. En stor del av materialet var inte digitalt registrerat sedan tidigare. För dessa föremål har en mindre registrering gjorts, som omfattar benämning, ämnesord, ämnesklassifikation, en kort beskrivning samt antal och status. En mindre utredning har krävts för föremål med delvis bortnött id-nummer eller felmärkning.

Efter detta har fotografering och bildbearbetning gjorts, så att posterna i databasen kompletterats med foton och uppgifter om föremålens placering i magasinet. Varje föremål har försetts med en streckkod för att förenkla åtkomst till uppgifterna.

Högupplösta foton av föremålen i våra samlingar är en viktig del av digitaliseringen. Nya foton tillgängliggörs ständigt för allmänheten på DigitaltMuseum.se

”

– När givaren kom hit med passet blev vi alla väldigt överraskade. Jag hämtade mina kollegor och vi kunde inte riktigt dölja vår förtjusning över det hon hade med sig. Det var verkligen John Bauers pass!

Henrik Johansson, arkivarie

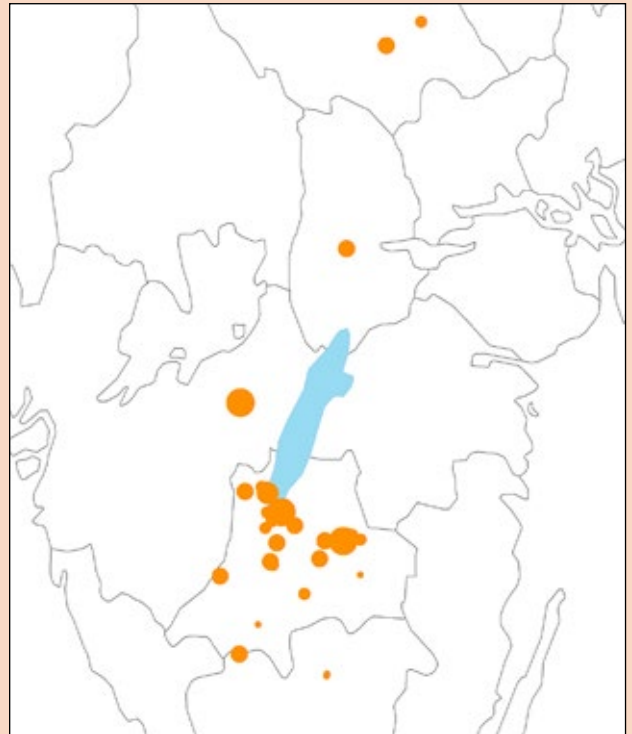
Uppdragsverksamhet i länet och övriga landet

Dessa kartor visar var läns museets uppdragsverksamhet varit verksamma under året. Prickarnas storlek avspeglar volymen på uppdragen. *Obs! Skalan skiljer sig mellan de olika kartorna och de är därför inte jämförbara sinsemellan.*

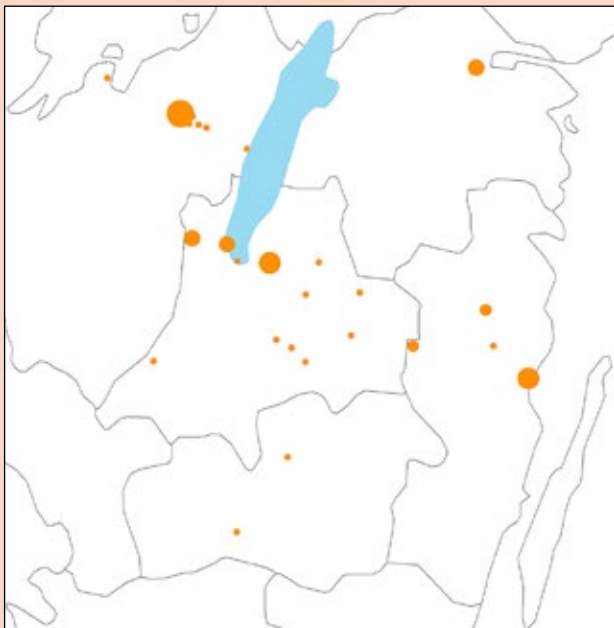
Bland konserveringsuppdragen märks arbeten i Bankeryds, Lekeryds och Bjurbäcks kyrkor och utanför länet i Kikeboskolan i Oskarshamn, Matteuskyrkan i Norrköping och Varnhems klosterkyrka.

Byggnadsvårdsprojekten är fler och jämnare fördelat över länet. Bland uppdragen märks kyrkogårdsinventeringar och antikvarisk medverkan i samband med restaureringar.

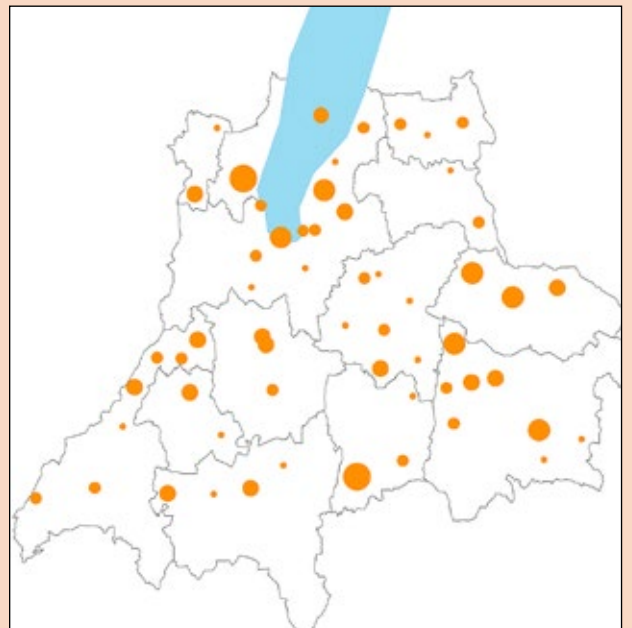
Arkeologiska uppdrag utförs oftast i samband med olika exploateringar, som vägbyggen, bergtäkter och husbyggnationer. Bland uppdragen märks stenåldersboplatser intill Vättern mellan Jönköping och Huskvarna och intill riksväg 40 i Höreda utanför Eksjö, en bytomt i Habo och en järnframställningsplats i Våmb utanför Skövde. Men även mindre uppdrag i Dalarna och Närke.

Arkeologi

Konservering

Byggnadsvård

Årets resultat

RESULTATRÄKNING

	2021	2020
Rörelsens intäkter	53 223 034	48 576 340
Rörelsens kostnader	- 50 565 157	- 52 308 666
Rörelseresultat	2 657 877	- 3 732 326
Finansiella intäkter och kostnader	2 107 377	512 850
Skatt på årets resultat	-	-
Årets resultat	4 765 254	- 3 219 476

BALANSRÄKNING

	2021-12-31	2020-12-31
TILLGÅNGAR		
Anläggningstillgångar		
Materiella anläggningstillgångar	1 794 419	2 747 787
Finansiella anläggningstillgångar	17 734 904	16 949 996
Summa anläggningstillgångar	19 529 323	19 697 783
Omsättningstillgångar		
Varulager mm	488 404	562 559
Kortfristiga fordringar	2 092 263	1 476 733
Kassa och bank	17 007 830	5 517 851
Summa omsättningstillgångar	19 588 496	7 557 142
Summa tillgångar	39 117 819	27 254 925

EGET KAPITAL OCH SKULDER

Eget kapital	21 941 434	17 176 180
Kortfristiga skulder	17 176 385	10 078 746
Summa eget kapital och skulder	39 117 819	27 254 925

För fullständig resultat- och balansräkning hänvisas till Stiftelsen Jönköpings läns museums årsredovisning som finns publicerad på jonkopingslansmuseum.se/om-museet

Året i siffror

Antal uppdrag inom

Arkeologi:
77

Byggnadsvård:
213

Konsivering:
61

Sammanlagt har

97 rapporter
sammanställts

244 436

besök på vår webbplats

I slutet av 2021 användes

200 meter

julpapper på 6 veckor

350

nya bilder här blivit tillgängliggjorda på DigitaltMuseum

Hittar du alla tygsvampar i utställningen Följa John?
52

5249

föremål har inventerats och registrerats i ett av museets föremålsarkiv

Totalt

43

tillsvidareanställda

116 trappsteg

Inne på museet finns det

Men för den som inte vill kan eller orkar finns en hiss på hela **6 kvm**

Besökare under 2021:

67 036

(trots tre pandemistängda månader)

800

John Bauer-vykort såldes i Museibutiken i juli

Antal inskannade dokument, foton och ljud under året uppkom till hela

6000

Museets totala publika yta:

3100 kvm

KAXIGA, KREATIVA OMVÄXLANDE & OFÖRGLÖMLIGA UPPLEVELSER

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

www.jonkopingslansmuseum.se